

KARAYAZI TÜMÜLÜSÜ KAZISI

Proje Yürütücüsü
Dr. Öğr. y. Handan YILDIZHAN

Bu alışma DKMP-AYP23-1 No'lu İhtisaslaşma Projesi kapsamında yürütülmektedir.

01.06.2023 - 30.11.2024

“ PROJENİN ÖZETİ ”

Antik metinlerde sıklıkla adı geçen Nevşehir ve evresinin Neolitik Dönem'den itibaren pek çok kültüre ev sahipliği yaptığı bilinen bir gerçektir.

Dr. Öğr. y. Handan Yıldızhan başkanlığında oluşturulmuş bir ekip tarafından 2019 yılından günümüze değin gerçekleştirilen yüzey araştırmaları (Nevşehir İli Ve İlçeleri Demir ağı-Roma Dönemi Arkeolojik Yüzey Araştırması Projesi-Poje no: YA015002) da bölgenin özellikle Demir, Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait bölgesel kültürün tespitine ışık tutacak önemli katkılar sağlamıştır. Bu araştırmalar sırasında söz konusu dönemlere tarihlenen yerleşim yerleri kadar yerleşim sakinlerinin, çoğu zaman göz ardı edilen, mezarlarının da sadece arkeolojik değil aynı zamanda, antropolojik ve sosyokültürel vb. alanlarda ipuçları sunma potansiyeline sahip olduğu grlmştir. Buna karşın, 1960'lı yıllardan günümüze değin bölgede gerçekleştirilen az sayı ve kısıtlı kapsamdaki arkeolojik araştırmaların daha çok hyk gibi yerleşim alanlarında yoğunlaştığı, bu yerleşimlerin sakinlerinin ölümden sonraki sonsuzluğa uğurlandıkları meknlar olan mezarlarına ve l gömme geleneklerine yönelik her hangi bir araştırma çalışmasının gerçekleştirilmediği de tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bu tespitler bahsedilen dönemin daha bütüncül bir yaklaşımla ele alınabilmesi noktasında dikkatimizi bölgenin mezar tipleri ve l gömme geleneklerine yönlendirmiştir. Diğer yandan, yüzey araştırmalarıyla paralel yürütülen bir BAP projesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kampus Alanlarının Arkeolojik Açıdan Değerlendirilmesi Projesi, Proje no: GAP21S1, kapsamında niversitemizin merkez kampüs alanı içinde tespit edilen bir tmls mezar rneği, Karayazı Tümülüsü, her iki projenin de keşişme noktasını oluşturmuştur. NEV yerleşkesinde böyle bir arkeolojik yapının olması ve yapıda gerçekleştirilecek bir bilimsel araştırmanın, niversitemizin ihtisaslaşma stratejisine uygunluğu, onu bu projenin konusu haline getirmiştir. Bölgenin mezar ve l gömme geleneklerine ilişkin yukarıda kısa bir zeti verilen bilimsel boşluğun, en azından tmls mezarlar bazında, giderebilmesi amacıyla Karayazı Tümülüsü'nde bir arkeolojik kazı projesi planlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda Karayazı Tümülüsü' kazılarında öncelikli olarak mezar mimarisi ve inşa teknikleri ile l gömme gelenekleri ve ritüellerine ait bulgu ve buluntularının tespit, belgeleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Arkeoloji, Jeoloji Mühendisliği ve Antropoloji bilim alanlarından uzman araştırmacıların katıldığı ve disiplinler arası sürdürülen arkeolojik kazı ve belgeleme çalışmalarında, tmls'nin mimari ve küçük buluntularına ait veriler arkeolojik ve diğital belgeleme yöntemleriyle belgelenecek incelenmiştir.

Bu çerçevede kazı alanında, birbiri ile koordineli ve bazen de eř zamanlı olarak Jeofizik, Harıtalama ve Mimari Belgeleme ile Kazı alışmaları olmak üzere,  farklı bölümde, bir birinden farklı yöntemler kullanılarak, birbirini kapsayan çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu alışmalar sonucunda tmls ve çevresinin sayısal yükseklik modeli, ortofoto haritası, 1/1000 hlihazır harita ve tmls'nin arazi kesitleri ve planı ile cephe ortofotosu elde edilmiştir.

Jeofizik lmler neticesinde Tümülüsü'nin Sulusaray vadisine bakan güneybatı bölümünde belirlenen ve kazısı gerçekleştirilen alanda tespit edilen mimari unsurlar, Anadolu ve Anadolu dışında bulunan, benzer mimari özelliklere sahip tmls rnekləri ile karşılaştırılmış olup, tmls'nin inşa tekniği ve dahası bölgenin l gömme gelenekleri hakkında önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar řu şekildedir; Tümülüsü'nin Sulusaray vadisine bakan güneybatı bölümünde mezar sahibine ait bir Stel (mezar taşı), mezar yapısını çevreleyen bir istinat duvarı ve sunak formu bir mezar yapısı gün ışığına çıkartılmıştır. Tümülüs önlerinde stellerle birlikte bulunan stel altlıklarının Anadolu'daki en erken rneklrinin, Pers yerleşim bölgelerinde ele geçmesi, Shaw'un Girit için Assur veya erken Syro-Filistin geleneği olarak yorumladığı böyle bir geleneğin, Anadolu rneklrinin de ortaya koyduğu üzere, doğu kökenli olduğunu ve Pers inanışı özelliklerini taşıdığını söylemek doğru olacaktır. Bu geleneğin Akhaemenid Dönemi sonrasında da farklı kültürlerde, Hellenistik Dönemde de, devam ettiğini gösteren rneklr mevcuttur. Bu bağlamda Karayazı tmls önünde tespit ettiğimiz bu mezar stelinin de aynı geleneğin Kapadokya bölgesindeki bir uygulaması olarak kabul etmek doğru olacaktır. Mezar stelinin form açısından en yakın benzerlerini ise bölgede, özellikle Geç Hellenistik ağ-Roma dönemine tarihlenen, Mazı kaya mezarları üzerinde görmek mümkündür. Diğer yandan Karayazı tmls çevresinde tespit edilen istinat duvarının bölgedeki bir diğer Geç Hellenistik-Roma Dönemi tmls olan Devebağırtan Tmlsyle yakın benzerlikler taşıdığını da tespit edilmiştir. Tümülüsü'nin sunak formu mezar yapısının etrafında gün ışığına çıkartılan ve yapıyı tarihlememizi sağlayan az sayıdaki seramik parçaları ve yapının istinat duvarına yapışık duran mezar stelinin formundan anlaşıldığı üzere Karayazı Tümülüsü Geç Hellenistik –Erken Roma Dönemi'nde inşa edilmiş olmalıdır.

Tümülüs sahip olduğu piramidal platformlu sunak formu mezar yapısı ile rnekləri Parion ve Antandros gibi Anadolu'nun kuzeybatısında yer alan yerleşim yerlerinin nekropol alanlarında karşılaşılan mezar rnekləri ile paralellik gösterir niteliktedir. Buna karşın Karayazı Tümülüsü'nin sahip olduğu piramidal platformlu sunak formu mezar yapısı bir tmls'nin mezar yapısını oluşturuyor olması bakımından onlardan ayrılmaktadır.

Anadolu tmls mezar geleneği içinde bulunan mezar tipolojisi ele alındığında; tmls'nin yığma toprağının atında genellikle düz, semerdam, yarı semerdam, beşik ya da beşik tonoz çatılı mezar odalarının ya da lahitlerin yer aldığı görülmektedir. Bu tipolojik anlayış içinde değerlendirdiğimizde Karayazı Tümülüsü'nn bu anlayışın dışında kalan ünik bir örnek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum onu Anadolu tmls mezar geleneği içinde ayrıcalıklı bir yere yerleştirmektedir.

Yapının antik ağ defnecileri tarafından tahrip edilerek soyulması mezarda küçük buluntu açısından oldukça kısıtlı verilere ulaşmamıza neden olsa da araştırma, kullandığı araştırma metotları ve belgeleme yöntemlerinin yanı sıra, oluşturmuş olduğu disiplinler arası çalışma zeminiyle, bölgede bu güne kadar gerçekleştirilen ilk bilimsel tmls kazısı olması bakımından özgünlük taşımaktadır.

İhtisaslaşma koordinatörlüğünün desteğiyle, Karayazı Tümülüsü'nde, gerçekleştirilen bu kazı çalışmalarıyla ulaşılan ve bölgenin tmls mimarisıyla l gömme geleneklerine ışık tutan bilimsel sonuçları, Nevşehir ve yakın çevresini Orta Anadolu Arkeolojisi için önemli bir referans kaynağı haline getirmektedir.